

HALJALA VALLA ARENGUKAVA 2022-2030

HALJALA VALLAVALITSUS
HALJALA VALLAVOLIKOGU

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Põhimõisted.....	4
I LÄHTEOLUKORRA ANALÜÜS.....	5
1.1 Haljala valla ajalooline taust.....	6
1.2 Lähteolukorra analüüsi kokkuvõtte.....	7
II ARENGUKAVA KOOSTAMISE PROTSESS.....	8
III ARENGUSTRATEEGIA.....	9
3.1 Haridus, kultuur ja sport.....	10
3.2 Tervishoiuteenused, sotsiaal ja turvalisus.....	11
3.3 Maakasutus, taristu ja keskkond.....	11
3.4 Ettevõtluskeskkond, turism, koostöö edendamine, külaliikumine ja kodanikuühiskond.....	13
IV ARENGUKAVA RAKENDAMINE.....	16
KOKKUVÕTE.....	17
TEGEVUSKAVA 2022 – 2025.....	18
TEOSTATUD / TEOSTAMISEL 2021.....	19

Sissejuhatus

Haljala valla arengukava on pika- ja lühiajalise arengu eesmärgid määrav ja nende elluviimiseks tegevusi kavandav dokument, mis tulenevalt „Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest“ arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukavas kajastatakse kuni arengukava perioodi lõpuni strateegilised eesmärgid ja tegevused eesmärkide saavutamiseks (KOKS § 37).

Haljala valla arengukava koostamise eesmärk on määratleda valla arenguvision ja strateegilised eesmärgid, vajalikud tegevused ning ressursid eesmärkide saavutamiseks lähtudes Haljala valla sotsiaalmajanduslikust hetkeolukorrast, prognoosidest, seadustega nõutud ning muudest kehtestatud arengudokumentidest ja valla rahalistest võimalustest.

Arengukava on põhiline valla arengut strateegiliselt suunav dokument, mis on aluseks valla poolt tehtavatele investeerimisotsustele ning rakendatavatele arengusuundadele. Valla eelarve vastuvõtmine ja valla poolsete laenukohustuste võtmine peavad olema arengukavaga kooskõlas.

Arengukava koostamisse kaasatakse valla elanikud, ettevõtjad, mittetulundusühingud, riigiasutused ning teised asjast huvitatud isikud.

Põhimõisted

Areng - majanduslike, sotsiaalsete ja looduskeskkonna muutuste protsess, millel puudub ühtne ja lihtne määratlus. Tavapäraselt nähakse arenguna positiivseid muutusi.

Avalik teenus – avalik teenus on avalike ülesannete täitmisel üldistes huvides osutatav teenus, mis on suunatud avalike hüvede pakkumisele, avaliku ülesandega kaasneva kohustuse täitmisele või põhiõiguste, vabaduste ja huvide kaitsele (PRAXIS, juuli 2009).

Eelarvestrateegia - kohaliku omavalitsuse üksuse arengukavast tulenev finantsplaan nelja eelseisva eelarveaasta kohta.

Detailplaneering -planeering, mis koostatakse valla territooriumi osa kohta ning on lähiaastate ehitustegevuse ja maakasutuse aluseks. Detailplaneeringuga määratakse planeeritava maa-ala kruntideks jaotamine, krundi ehitusõigus ja hoonetusala, tänavate maa-alad ja liikluskorraldus, haljastuse ja heakorrastuse põhimõtted, tehnovõrkude ja rajatiste paigutus, keskkonnakaitse abinõud, maakasutuse ja ehitamise erinõuded ja muud seadusest tulenevad erinõuded.

Investeering - kulutused, mida tehakse püsivääruste loomiseks eesmärgiga kasutada neid arenguprotsessis pikema aja vältel.

Kant (paikkond) – ühest või mitmest asulast moodustuv sotsiaalne ja kultuuriline asustuse algkooslus, mille elanikel on ühine „meie“ tunne. Kantideks määramisel võetakse arvesse looduslikke piire, vahemaid, ajaloolisi ja kultuurilisi seoseid, identiteeti ja erinevaid ajaloolisi administratiivpiire.

Kandikogu- kogukonna elanike esinduskogu, mis on valitud kantide põhiselt demokraatlikul põhimõttel ja esindab kollegiaalselt konkreetset kogukonda.

Kogukond - piirkonnas elavad inimesed, keda ühendavad koha identiteet, ajalugu ja sotsiaalmajanduslikud sidemed või sotsiaalsete suhete võrgustiku kaudu seotud inimeste rühm, keda seob ühine huvi.

Missioon – omavalitsuse eksisteerimise mõte ja tema põhiline olemuslik eesmärk.

Projekt - täpselt kavandatud tegevuste kompleks ning koos eelarvega kindlaksmääratud protsess arengueesmärkide ja -prioriteetide, nende saavutamise teede ning tegevuskava sõnastamiseks.

Strateegiline planeerimine - süstemaatiline arendustegevusi integreeriv samm-sammuline protsess arengueesmärkide ja -prioriteetide, nende saavutamise teede ning tegevuskava sõnastamiseks. Strateegiline plaan loob konteksti ja annab suunad ning juhised detailsemaks planeerimiseks ja administratiivsete otsuste langetamiseks.

Strateegilised eesmärgid – pikaajalised arengueesmärgid.

Struktuurifondid - Euroopa Liidu struktuuripoliitika elluviimiseks loodud rahastamise vahendid, mis finantseerivad piirkondade arengut vastavalt kokkulepitud dokumentidele.

Säästev areng - sihipäraselt suunatud areng, mis tagab inimeste elukvaliteedi paranemise kooskõlas loodusvarade olemi ja ökosüsteemide taluvusvõimega. Säästev areng taotleb tasakaalu sotsiaalsfääri, majanduse ja keskkonna vahel ning täisväärtusliku ühiskonnaelu pikaajalist jätkumist.

Taristu – infrastruktuur. Mingi nähtuse või süsteemi (valla, linna, terve ühiskonna, ettevõtte, kaitseväge, tarkvarasüsteemi, vms.) toimimiseks vajalike füüsiliste ja/või organisatsiooniliste vahendite kogum.

Tegevuskava - loend konkreetsetest ülesannetest ja tegevustest, mida on vaja täita püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Visioon – ideaal, kujutus sellest, milline tulevik peaks olema. Visioon on pilt eelistatavamast tulevikust teatud ajavahemiku pärast.

Üldplaneering - planeering, mis koostatakse kogu valla territooriumi või selle osade kohta ja mille üheks olulisemaks ülesandeks on valla territoriaal-majandusliku arengu põhisuundade

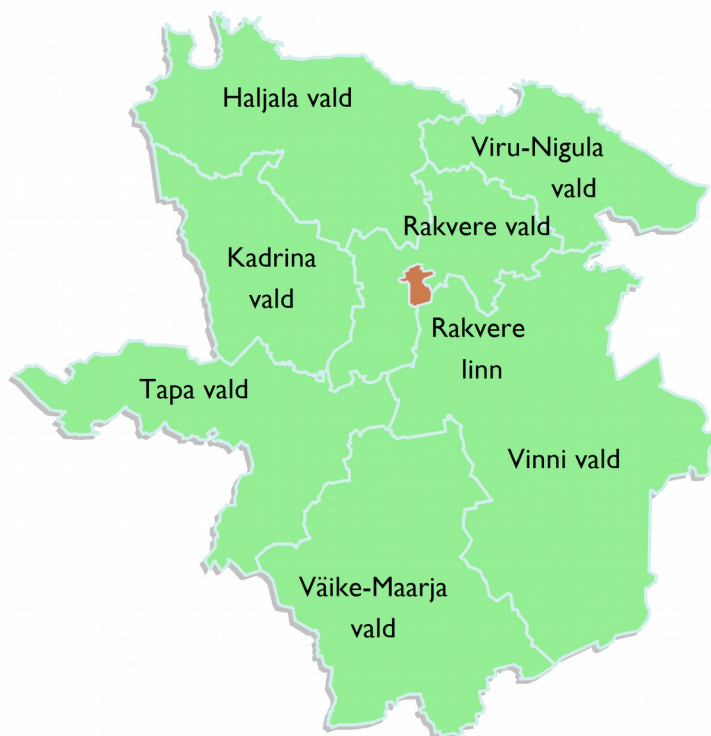
kavandamine, kestva ja säästva arengu tingimuste määratlemine ning nende sidumine territoriaal-majandusliku arenguga. Kehtestatud üldplaneering on aluseks detailplaneeringute koostamisele.

I LÄHTEOLUKORRA ANALÜÜS

Haljala vald moodustus **Haljala valla ja Vihula valla ühinemise teel** kohaliku omavalitsuse korralise volikogu valimiste järgselt 25. oktoobril 2017. Rahvastikuregistris oli seisuga 1.01.2020 kokku 4312 elanikku ja valla pindala on 550,14 km². Valla keskuseks on Võsu alevik. Vallas on 72 küla ja 2 alevikku. Suuremad asustusüksused on Haljala alevik ja Võsu alevik, vastavalt elanikke 1044 ja 423. Ajalooliselt jääb vald kahe kihelkonna – Kadrina ja Haljala koosseisu.

Haljala vald asub Lääne-Viru maakonna põhjaosas paiknedes Soome lahe rannikul Eru lahest kuni Kunda laheni. Valla merepiiri pikkus on veidi üle 100 kilomeetri. Haljala vald piirneb läänest Kuusalu, lõunast Kadrina ja Rakvere ning idast Viru-Nigula vallaga. Valla koosseisus on mitmeid asustamata saari, millest Vaindloo on Eesti põhjapoolseim saar ja asub mandrist 26 km kaugusel. Valla maismaaosast ca 40% on Lahemaa rahvusparki territooriumil, mis seab piirangud maakasutusele ja majandamistingimustele.

Lääne-Viru kohalikud omavalitsused

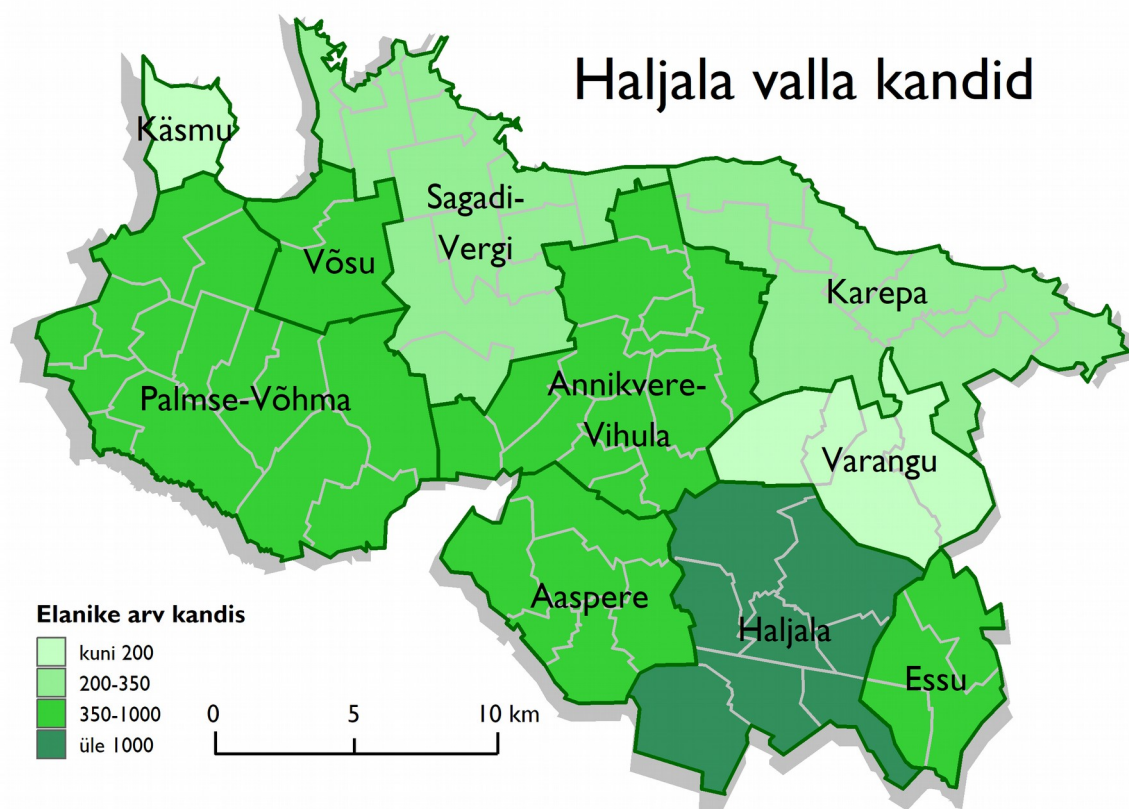

Joonis1. Haljala valla asukoht Lääne-Viru maakonnas.

Valla territoorium jaguneb kümneks piirkonnaks ehk kandiks:

- Aaspere kant (Aaspere, Kärmu, Liiguste, Kavastu, Sauste, Kõldu)
- Essu kant (Essu, Aasu, Põdruse)
- Haljala kant (Haljala alevik, Vanamõisa, Idavere, Lihulõpe, Auküla, Võle, Tatruse, Kisuvere)
- Karepa kant (Rutja, Karepa, Tidriku, Toolse, Andi, Eisma, Kiva, Vainupea, Pajuveski).
- Käsmu kant (Käsmu)

- Varangu kant (Varangu, Pehka, Kandle, Aaviku)
- Vergi-Sagadi kant (Natturi, Pedassaare, Pihlaspea, Vergi, Altja, Mustoja, Oandu, Tepelvälja, Lauli, Sagadi, Kakuvälja, Lobi, Lahe, Koolimäe)
- Vihula-Annikvere kant (Vila, Villandi, Adaka, Metsiku, Salatse, Annikvere, Noonu, Karula, Haili, Vihula, Tiigi, Kosta, Paasi)
- Võhma-Palmse kant (Muike, Palmse, Võsupere, Metsanurga, Sakussaare, Vatku, Tõugu, Võhma, Ilumäe, Joandu, Uusküla, Aasumetsa, Korjuse, Eru)
- Võsu kant (Võsu ja Koljaku)

Joonis 2. Haljala valla kandidid

1.1 Haljala valla ajalooline taust

Tänane Haljala vald asetseb põhijoontes 13. sajandil Rebala muinaskihelkonna jagamisel moodustunud kahe kirikukihelkonna – Haljala ja Kadrina aladel.

Vald kui haldusterritoriaalne üksus hakkas Eestis kujunema 19. sajandi algul seoses pärisorjuse kaotamisega, tähistades esialgu talurahva omavalitsuslikku kogukonda ühe mõisa piires.

Haljala vald omavalitsusüksusena asutati 1917 aastal ning hõlmas Aasperest, Vihulast ja Varangust eraldatud Haljala, Maheda, Idavere, Põdruse, Essu, Katela, Vanamõisa, Potsu, Tatruse, Kisuvere, Lihulõpe ja Veltsi külad.

1970. aastail välja kujunenud Haljala külanõukogu territoorium sai tänase valla aluseks. Haljala külanõukogu sai taas omavalitsusliku staatuse vallana Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsusega 30. aprillil 1992.

Endine (kuni oktoober 2017) Vihula vald asus kahe ajaloolise kihelkonna – Haljala ja Kadrina aladel. Eesti Vabariigi algusaegadel kuulus Vihula valla idapoolne osa Haljala kihelkonda ja selle

piirkonna omavalitsusüksuseks oli Vihula vald. Läänepoolne osa kuulus Kadrina kihelkonda ja selle piirkonna omavalitsusüksuseks oli Palmse vald, kuhu kuulus ka Võsu.

12.12.1991. a. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu presiidiumi seadlusega kehtestati Vihula vallale omavalitsuslik staatus ja 30. juulil 1992. a moodustati Võsu aleviku ja 1971. aastast Võsu aleviku koosseisu kuulunud Käsmu küla alusel Võsu vald.

Vabariigi Valitsuse 08.06.1999. a määrusega nr 180 moodustati senise Vihula ja senise Võsu valla baasil uus omavalitsusüksus Vihula vald, keskusega Võsul.

Haljala vald moodustus **Haljala valla ja Vihula valla ühinemise teel** kohaliku omavalitsuse korralise volikogu valimiste järgselt 25. oktoobril 2017.

1.2 Lähteolukorra analüüsi kokkuvõtte

Nii Haljala kui endise Vihula valla areng taasiseseisvunud Eesti Vabariigis on olnud tihedalt seotud riiklike ning Lääne-Viru maakonnas domineerivate trendidega. Suure tõenäosusega antud olukord kestab edasi.

Statistilistest näitajatest mängib valla arengus kõige tähtsamat rolli rahvastiku arv. Nii Haljala kui endise Vihula valla elanike arv on alates 2000. aastast olnud langustrendis, hetkeseisuga pole võimalik ka prognoosida trendi katkemist lähima 15 aasta jooksul. Valla elanike arv on tihedalt seotud iibe ja rändesaldoga, viimaste aastate jooksul on mõlemad protsessid jäänud miinuspoolele ja seetõttu on oodata valla elanike vananemist. Antud protsessidest tulenevalt on viimase kümne aasta jooksul enamike külade ja alevike rahvaarv vähenenud.

II ARENGUKAVA KOOSTAMISE PROTSESS

Haljala Vallavolikogu 20.veebruari 2018 otsusega nr 31 otsustati algatada valla uue arengukava koostamine aastani 2030. Haljala Vallavalitsuse 3.mai 2018 korraldusega nr 173 moodustati valla arengukava 2018-2030 koostamiseks neli töörühma ja kinnitati arengukava koostamise lähteülesanne. Töörühmade ülesandeks oli anda arengukava loomiseks sisend järgmistes valdkondades: haridus ja kultuur; maakasutus, taristu ja keskkond; sotsiaal ja turvalisus ning ettevõtlikkus ja järjepidevus. Töörühmades olid esindatud vallavalitsuse töötajad, volikogu esindajad ning vastavalt rühma teemale ka ettevõtjad, kultuuritegelased, haridustöötajad jne. Tagamaks suuremat kaasamist ning elanike panust arengukava koostamisele viidi läbi internetiküsitlus.

Käesolev arengukava strateegiadokument on uuendatud perioodil juuli kuni oktoober 2020 ja koostatud tuginedes Haljala valla arengukava 2021-2030 jaoks koostatud lähteanalüüsisist, avalikustamiselt, avalikelt aruteludelt ja volikogu komisjonidest tulnud ettepanekutest.

III ARENGUSTRATEEGIA

VISIOON:

Aastal 2030 on Haljala vald omavalitsus, mida iseloomustab

- ❖ jätkusuutlik elukeskkond, haritud ja tervislikke eluviise harrastavad elanikud, kes peavad oluliseks kogukonnatunnet, rikkalikku kultuuripärandit ja avatust ettevõtlusele.
- ❖ toimiv ja elanikele turvalist elukeskkonda pakkuv hoolekandesüsteem;
- ❖ korrastatud ja kaasaegne säästva arengu põhimõtteid järgiv taristu;
- ❖ aktiivne kodanikuühiskond, kõrge tööhõive, soodne ettevõtluskeskkond, väljakujunenud ning atraktiivne elu- ja puhkekeskkond.

Valla missiooniks on ELANIKE HEAOLU KASVUKS TINGIMUSTE LOOMINE.

Haljala valla STRATEEGILISED EESMÄRGID 2030:

- 1) **kaasaegne, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond:** kaasaegne ja jätkusuutlik taristu, tasakaalustatud arendus-ja planeerimistegevus, korrastatud ühistranspordivõrk ja jäätmemajandus, looduskeskkonna säästev kasutamine;
- 2) **kvaliteetsed ja kättesaadavad avalikud teenused:** elanike vajadusi rahuldav haridusvõrk, kvaliteetne ja kõigile kättesaadav noorsootöö, kultuuri-ja sporditegevus, kõigile elanikele tagatud tervishoiuteenused ja sotsiaalne kaitse;
- 3) **tugev kogukondlik identiteet ja kodanikuühiskond:** toimetulevad vabaihendused, toimivad kandikogud ja aktiivsed külavanemad;
- 4) **atraktiivne ja turvaline turismi – ja puhkepiirkond:** arenenud ja mitmekesiseid teenuseid pakkuvad väikesadamad, rannakülade traditsioonilist elukeskkonda ja rannakalandust säilitav ning arendav korrastatud ranniku-ja rannapiirkond;
- 5) **valla kõrge haldussuutlikkus:** osalusdemokraatia, motiveeritud ja koolitatud ametnikud, heal tasemel avalikud teenused.

3.1 Haridus, kultuur ja sport

VISIOON: Aastal 2030 on Haljala vald jätkusuutliku elukeskkonnaga, haritud ja tervete elanikega piirkond, kus peetakse oluliseks kogukonnatunnet, rikkalikku kultuuripärandit ja avatust ettevõtlusele.

Strateegilised eesmärgid haridusvaldkonnas:

- ❖ Kvaliteetne alusharidus on kõigile Haljala vallas registreeritud lastele kättesaadav.
- ❖ Haljala valla haridusasutused pakuvad konkurentsivõimelist põhiharidust kaasaegsetes ja tänapäevastele õpikeskkonna nõuetele vastavates hoonetes, milles õpilastel on sujuv üleminek ühelt haridustasemelt või -astmelt teisele.
- ❖ Haljala Kool, Võsu Kool koos lasteaiarühmadega ja Haljala Lasteaed Pesapuu tegutsevad eraldiseisvate haridusasutustena.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Haridusasutuste taristu kaasajastamine ja tänapäeva õpikeskkonna nõuetega vastavusse viimine
- Haridusasutuste infotehnoloogilise süsteemi kaasajastamine
- Õues liikumist ja tervislikku toitumist toetavate tegevuste arendamine
- Õpilastranspordi optimeerimine
- Haridusasutuste ühisürituste korraldamine
- Õpilavahetuste korraldamine
- Õpetajatele ühtse koolituskava loomine
- Koostöö maakonna ameti- ja kõrgkoolidega ning ettevõtetega

Strateegilised eesmärgid huvihariduse, huvitegevuse ja noorsootöö valdkonnas:

- ❖ Huviharidus on kvaliteetne ja mitmekesine ning kättesaadav kõigile soovijatele vanuses 4-19.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Haljala valla koolide, lasteaedade, kultuuri- ja spordiasutuste huvitegevuse mitmekesistamine
- Huvitegevuse võimaluste kättesaadavaks tegemine lastele ja noortele vanuses 4-19
- Suviste laste töö- ja puhkelaagrite korraldamine koostöös noortekeskustega
- Võsu purjespordikooli loomine

Strateegilised eesmärgid kultuuri-ja sporditöö valdkonnas:

- ❖ Kultuuri- ja sporditegevus ning noorsootöö on mitmekesine, kvaliteetne ja kõigile soovijatele kättesaadav.
- ❖ Taristu on kaasajastatud ja vastab elanike vajadustele.
- ❖ Väärtustatud on ajaloo-ja kultuuripärand.
- ❖ Noorte omaalgatus on aktiivne
- ❖ Toimib koostöö kultuurielu, spordi ja noorsootöö elavdamiseks avaliku-, era- ja kolmanda sektori vahel.
- ❖ Haljala vald on tuntud kui üleriigiliste suurürituste toimumise koht.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Koostöö arendamine spordi-ja kultuurielu elavdamiseks avaliku-, era- ja kolmanda sektori vahel, sh suursündmuste korraldamiseks
- Valla raamatukogude kujundamine polüfunktsionaalseteks kogukonnakeskusteks
- Haljala endisele pastoraadihoonele ja tänasele valla teenusekeskusele funktsiooni leidmine
- Spordiürituste korraldamine ja kohalike spordiklubide toetamine

- Rahvapidude ja rahvakultuuriürituste korraldamine ja toetamine
- Eestvedajate koolitamine, ühtse meeskonna loomine
- Altja küla Merinõmme seltsimaja taastamine
- Piirkonna ajalooliste sündmuste, kunsti- ja kultuuritegelaste tegevuse tutvustamine
- Kirikute ja kabelite (Haljala, Ilumäe, Käsmu, Esku, Vainupea) renoveerimise toetamine
- Kultuuriloo- ja pärimusradade rajamine ja täiustamine
- Ürituste korraldamine, mis lähtuvad merelähedusest ja ajaloolise turismipiirkonna eripärasest
- Sporditaristu parendamine ja mitmekesistamine, spordihoonete, -saalide ja teiste spordirajatiste tehnilise seisukorra parendamine
- Laste mänguväljakute rekonstrueerimine ja rajamine
- Iga-aastane spordirajatiste inventuur
- Külamuuseumide tegevuse toetamine ja Haljala Koduloomuuseumi taasavamine
- Haljala valla noortevolikogu kaasamine
- Käsmu vabaõhulava rajamine külapidude ja kultuuriürituste läbiviimiseks
- Tatruse sise- ja välilasketiiru rajamine

3.2 Tervishoiuteenused, sotsiaal ja turvalisus

VISION: Aastal 2030 on Haljala vald toimiva tervishoiu- ja hoolekandesüsteemiga ning elanikele turvalist elukeskkonda pakkuv vald.

Strateegilised eesmärgid:

- ❖ Kõrgekvaliteedilised sotsiaalteenused.
- ❖ Tervishoiuteenused: tagatud on perearsti-, hambaravi ning apteegiteenus.
- ❖ Turvaline keskkond: toimivad vabatahtlikud päästekomandod ja aktiivsed abipolitseinikud.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Vajaduspõhiste sotsiaalteenuste loomine ja arendamine (lastega pered, puuetega inimesed jne)
- Puuetega ja erivajadustega lastele, noortele ja täiskasvanutele mõeldud sotsiaalteenuste arendamine
- Puuetega inimeste kaasamine ja rakendamine
- Puuetega inimeste elukeskkonna parandamine läbi tugiteenuste arendamise ja eluaseme füüsilise kohandamise
- Perearstiteenuse kättesaadavuse kindlustamine Haljala ja Võsu perearstikeskustes
- Ennetava meditsiini ja tervise-edenduse propageerimine
- Tervise/raviSPA rajamine
- Valla terviseprofiili koostamine
- Vabatahtlike päästekomandode taastamine ja loomine
- Vabatahtlike päästekomandode ja vetelpääste tegevuse toetamine
- Abipolitseinike motiveerimine patrullteenistuse rakendamisel
- Liiklusturvalisuse tõhustamine koostöös Maanteeametiga
- Omavalitsuste ülese MUPO loomine
- Tiheasustusaladele hüdrantide paigaldamine, veevõtukohtade märgistamine

3.3 Maakasutus, taristu ja keskkond

VISION: Aastal 2030 on Haljala vald meeldiva elukeskkonnaga, korrastatud ja kaasaegse taristuga vald, kus järgitakse säästva arengu põhimõtteid.

Strateegilised eesmärgid :

- ❖ Ühisveevärk, kanalisatsioon, puhastusseadmed, kaugküte, energeetika: tiheasustusalad on kaetud modernsete kommunikatsioonidega.
- ❖ Tänavavalgustus: kõik tiheasustusalad on varustatud energiasäästliku tänavavalgustusega.
- ❖ Teedevõrk: avalikus kasutuses olevad teed on heas seisukorras.
- ❖ Keskkond: keskkonnaseisund, heakord ja ajaloomälestiste seisukord on hea.
- ❖ Jäätmemajandus: korraldatud jäätmekäitlus ja välja arendatud piirkondliku tähtsusega taaskasutuskeskus.
- ❖ Kaasaegsed kergliiklusteed.
- ❖ Elamumajandus: korrastatud munitsipaalkorterite fond.
- ❖ Ühistransport: elanike vajadusi arvestav ühistransport.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava koostamine ja kaasajastamine, arengukava elluviimine
- Tuletõrje veevõtukohtade rajamine
- Kaugküte ja energeetika arengukava koostamine, kaasajastamine ja elluviimine
- Külade tänavavalgustuse rajamine seatud prioriteetide alusel
- Külade tänavavalgustuse renoveerimine seatud prioriteetide alusel
- Bussipeatuste kaasajastamine (valgustamine, bussiootepaviljonide ehitamine)
- Teede inventariseerimine, avalikku huvi omavate teede väljaselgitamine ja lepingute sõlmimine
- Teehoiukava järjepidev kaasajastamine vallateede hoolduseks ja remondiks
- Kruusateede remontimine ja pindamine, teeäärte hooldamine
- Parkimise ja parklate korrastamine ja rajamine koostöös maaomanikega
- Erateede remondi ja talihoolduse toetamine vallapoolse toetuse abil
- Tiheasustusalade tänavasiltide ja haja-asustuse teedenimede siltide korrastamine
- Koostööleppe sõlmimine RMK-ga metsateede remontimiseks
- Liikluskorralduse kaasajastamine
- Kohalikku keskkonda sobiva arhitektuuri tagamine uusehitistel
- Ajaloo- ja loodusväärtuste tähistamine (viidad, infotahvlid jne) ja tingimuste loomine (vaatetornid, laudteed, sillad-purded, puhkekohad jne.) loodusväärtustega tutvumiseks
- Kasutuseta ja amortiseerunud ehitiste ning rajatiste lammutamine
- Parendustegevuste teostamine valla kalmistutel
- Lahemaa rahvuspargi kui piirkonna loodus- ja kultuuripärandi säilitaja ja tutvustaja väärtustamine, igakülgne koostöö kaitsealadega
- Rannaalade ja avalike siseveekogude korrastamine roostumise ja liivarandade rohtumise takistamiseks
- Lautri- ja randumiskohtade kaardistamine ja taastamine. Uute randumiskohtade rajamine. Nn "loodussadamate" võrgustiku rajamise võimaluste uurimine kogu valla mererannikul koostöös RMK ja Keskkonnaametiga
- Jäätmejaamade teenuste laiendamine ning arendamine taaskasutuskeskusteks
- Keskkonnateadliku tarbimise ja jäätmekäitluse põhimõtete tutvustamine
- Valla prügimajanduse korrastamine jäätmekava alusel: avaliku ruumi jäätmemajanduse arendamine, pakendikogumise ja vanapaberi konteinerite süsteemi korrastamine, korraldatud olmejäätmeveo jätkamine ja hanketingimuste kaasajastamine
- Koostöö naaberomavalitsustega
- Avalike ja üldkasutatavate tualettruumide rajamine
- Kergliiklusteede rajamine Munitsipaalkorterite renoveerimine
- Uute munitsipaalkorterite ehitamine või soetamine

- Uute elamualade arendamine
- Elanike ühistranspordivajaduse väljaselgitamine, ühistranspordi mitmekesistamine (sh. õpilasliinide baasil)
- Koostöö arendamine ühistranspordikeskuse ja naaberomavalitsustega ühistranspordi olukorra parandamiseks
- Uudsete ühistranspordivõimaluste, sh nõudepõhise ühistranspordi arendamine
- Võsu Sadama tn kinnistu munitsipaliseerimine
- Käsmu tavandimaja rajamine ja kalmistu laiendamine, urnimüüri (kolumbaariumi) rajamine
- Käsmu muuli renoveerimine
- Karepa sadama sildumis- ja veeskamisrajatise rajamine

3.4 Ettevõtluskeskkond, turism, koostöö edendamine, külaliikumine ja kodanikuühiskond

VISIOON: Aastal 2030 on Haljala vald aktiivsete kodanikuühendustega, kõrge tööhõivega, soodsa ettevõtluskeskkonnaga, väljakujunenud ning atraktiivse elu- ja puhkekeskkonnaga vald.

Strateegilised eesmärgid:

- ❖ Ettevõtlus on arenenud ja mitmekülgne.
- ❖ Turismi ja puhkemajanduse alast ettevõtlust soosiv ettevõtluskeskkond on atraktiivne (mitmekesised vabaaja veetmise, sportimise ja aktiivse puhkamise võimalused).
- ❖ Võsu on atraktiivne puhke- ja turismikuurort.
- ❖ Korrastatud supluskohad.
- ❖ Traditsioonilist elukeskkonda säilitavad ja rannakalandust arendavad võrgustunud väikesadamad.
- ❖ Kodanikuühiskonna jätkusuutlik areng.
- ❖ Tulemuslik siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö.
- ❖ Valla järjepidev ja sihipärane mainekujundus ja selle nimel toimiv koostöö avaliku, era- ja kolmanda sektori vahel.
- ❖ Parem elukeskkond, suurem kogukonnatunne ja turvalisus.
- ❖ Kodanikuaktiivsus, aktiivne küla- ja seltsielu ning omaalgatus rohujuure tasandil.

Eesmärkide saavutamiseks elluviidavad tegevused:

- Omavalitsuse ja ettevõtjate vahelise regulaarse suhtlemise arendamine
- Ettevõtjate kaasamine vallale oluliste otsuste tegemisse
- Koostöö arendamine ettevõtjatega taristu arendamisel-haldamisel
- Kaasaegsel tehnoloogial põhineva ja energiasäästliku taristu väljaehitamine, arendamine ja haldamine
- Vallas olevate investeringuvõimaluste (maa-alad, hooned) realiseerimine
- “Investeerimiskaardi” koostamine ja sihipärane levitamine
- Üldkasutatavate puhkekohtade rajamine ja varustamine vajalike vahenditega
- Sihtürituste korraldamine puhkemajanduse ja (mere)turismiga tegelevatele ettevõtjatele ja investoritele
- Mõisaturismi arendamine
- Valla territooriumil asuvate õppe-, tervise-, matka-, suusa- ja jalgrattaradade arendamine ja haldamine
- Aastaringelt kasutatavate tervise- ja matkaradade rajamine. Rannaäärsete matkateede väljaarendamine
- Aktiivse puhkusega seotud ühisürituste, sh ühismatkade, rahvaspordivõistluste ja linnaelanikele nädalalõpu väljasõitude korraldamine
- Puhke-, matka- ja spordiinventari soetamine, laenutusvõimaluste loomine ja arendamine

- Jalgrattaradade ja –parklate rajamine ja tähistamine, jalgratturitele suunatud infomaterjalide koostamine
- Skuutritega, ATV-dega ja mootorkelkudega sõitmise võimaluste loomisele kaasa aitamine kindlalt määratletud alal ja / või selleks ette nähtud kohtades
- Teenindussektori arendamine
- Turismiinfopunkti loomine
- Piirkonda kajastava turistile mõeldud veebilehe väljaarendamine
- Linnuvaatlustorni rajamine Vergi lahe äärde
- Kotkalipu (või analoogi) nõuetele vastava avaliku ranna kaasajastamine ja varustamine tarviliku rannainventariga
- Atraktiivsust tõstva ettevõtluse toetamine Võsu rannas
- Tervise/raviSPA rajamine
- Võsu vabaõhulava rajamine
- Võsu kodulooraja projekti elluviimine
- Taluoodete turu rajamine ja /või olemasoleva turu renoveerimine
- Erivajadustega inimestele supluskohta väljaarendamine
- Kõrgetasemeliste kultuurifestivalide, kontsertide ja muude ürituste korraldamine, mis tooks piirkonda rohkem külastajaid
- Projektide (s.h. rahvusvaheliste) algatamine ja/või projektides osalemine väikesadamate (Käsmu, Võsu, Vainupea, Karepa, Vergi, Eisma) arendamiseks ja rahvusvahelistesse kettidesse-organisatsioonidesse lülitamiseks
- Mereturismi edendamiseks meremarsruudi loomine erinevate lähedalasuvate sadamate, laurite ja randumiskohtade vahel ja vastava kaardi koostamine
- Valla arengustrateegia ja tegevuskava rakendamise regulaarse järelevalve ja kaasajastamise korraldamine
- Arendusprojektide koostamine ja võimaluste otsimine nende elluviimiseks
- Projektide (s.h rahvusvaheliste) algatamine ja/või projektides osalemine
- Kaugtöökeskuste loomine
- Stabiilse internetiühenduse arendamise soodustamine
- Üldplaneeringu rakendamine vallas maakasutuse suunamiseks
- Naaberomavalitsustega ühistegevuse arendamine, sh koostöölepete sõlmimine omavalitsuste poolt pakutavate teenuste efektiivsemaks ja kvaliteetsemaks osutamiseks (haridus, sotsiaalteenused, ühistransport, prügimajandus jne)
- Ühiste koostööprojektide ettevalmistamine ja läbiviimine (viidamajandus, infosüsteem)
- Koostöö arendamine sõprusvaldadega, sh koostöölepingute sõlmimine ja ühiste koostööprojektide genereerimine
- Koostööpartnerite leidmine sadamate arendamiseks ja opereerimiseks
- Aktiivne osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides (nt väikesadamad)
- Koostöö arendamine Läänemere regiooni omavalitsustega
- Aktiivne osalemine turismimesseidel koos teiste omavalitsuste ja piirkonna ettevõtetega
- Turundusstrateegia väljatöötamine. Vallale kandva toote, teenuse, objekti või idee leidmine, valla ühtse sümbolika väljatöötamine ja rakendamine. Kaubamärkide (nt „Lahemaa“) kasutamine
- Valda kajastava info, trükiste, audiovisuaalsete ja elektrooniliste materjalide, sotsiaalmeedia sisendi jm koostamine ja levitamine erinevate meediakanalite kaudu
- Vallale ja erinevatele kantidele ja küladele iseloomulike meenete kujundamine, valmistamine ja sihipärane kasutamine
- Valda tutvustavate infostendide ja -viitade paigaldamine ning infomaterjalide kättesaadavaks tegemine oluliste liiklustrasside ja liiklussõlmede juures paiknevates teenindusasutustes
- Vallas olemas olevate uusarenduste reklaamimine ja propageerimine

- Külade/kantide arengukavade koostamine, ajakohastamine ning nende sidumine valla arengukava ja eelarvestrateegiaga
- Avalike kooskäimiskohtade funktsioonide täpsustamine kogukonnatöö tulemuslikumaks muutmiseks. Külamajade/rahvamajade funktsioonide analüüs, nende avalikes huvides kasutamise lepingute läbivaatamine ja vajadusel uuendamine
- Analüüsi tegemine avalike teenuste delegeerimise võimaluste kohta kodanikeühendustele. Kogukonnateenuseid osutada soovivate kodanikeühenduste väljaselgitamine.
- Külaliikumise, kogukondade arendustegevuseks ja investeringuteks valla eelarves vahendite määratlemine
- Küla üldkasutatavate ruumide ja rajatiste (lipuväljak, palliplatsi, ajalootuba jms) loomise ja muu küla ühistegevust ja ühist identiteeti arendava tegevuse toetamine
- Kantide piiride täpsustamine ja nende põhine kandikogude moodustamine
- Külavanemate valimiste läbiviimise toetamine, külavanemate kaasamine ja rakendamine külavanemate statuudi alusel
- Külaaktiivi ja kandikogude koolitamine ja selleks rahaliste vahendite ettenägemine valla eelarves, toetusmeetmete regulaarne tutvustamine
- Regulaarsete kandikoosolekute korraldamine omavalitsusorganite ja vallaelanike infovahetuseks
- Erinevate meetmete kaasamine kogukondade arengusse
- Kogukonna eestvedajate ja tegusate kodanike tunnustamine ja toetamine: elutööpreemia, aasta tegija, valla aukodanik, spordiauhinnad, Toominga konkurss jm
- Külaelanike ühiste ürituste korraldamine, küla üldkasutatavate rajatiste väljaarendamine ja külaliikumisealase koolituse toetamine
- Erinevate huvigruppide kaasamine vallale oluliste otsuste tegemisse

IV ARENGUKAVA RAKENDAMINE

Haljala valla arengukava rakendamine toimub koostöös vallavalitsuse, volikogu, valla asutuste, ettevõtjate, kolmanda sektori organisatsioonide ja valla kodanikega.

Haljala valla arengukavas toodud tegevuskavade katmine rahaliste vahenditega toimub läbi Haljala valla eelarvestrateegia, mis võetakse vastu nelja-aastaseks perioodiks. Valla eelarvestrateegia on kohaliku omavalitsuse üksuse arengukavast tulenev finantsplaan, mis kirjeldab arengukavas nimetatud eesmärkide finantseerimist.

Täpsemalt on tegevuskavade rahaline katmine välja toodud valla iga-aastase eelarve koostamise protsessi käigus.

Arengukava täitmiseks tuleb iga eelarvestrateegia perioodi lõppemisel anda arengukavas väljatoodud tegevuskavade täitmisele hinnang. Tegevused on võimalik jagada alustatud, täitmisel ning lõpetatud tegevuskavadeks vastavalt protsesside arengutele.

KOKKUVÕTE

Haljala vald on Lääne-Viru maakonnas asuv omavalitsus mille keskuseks on Võsu alevik. Haljala valla arengukava 2021-2030 on peamine valla elu korraldamise alusdokument järgmise 9 aasta jooksul.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest tulenevalt on omavalitsuse arengukava peamised eesmärgid määratleda valla arenguvision, strateegilised eesmärgid, vajalikud tegevused ning ressursid eesmärkide saavutamiseks lähtudes olukorrast omavalitsuses. Käesoleva Haljala valla arengukavaga on paika pandud valla peamised arengusuunad kuni 2030. aastani.

Haljala valla arengukava 2021-2030 peamised strateegilised eesmärgid on valla ühtse kuvandi loomine ja valla ruumide kasutamise optimeerimine. Lisaks on arengukavas eraldi välja toodud nelja valla arengule tähtsa valdkonna visioon ja strateegilised eesmärgid.

Arengukavas määratletud tegevuste täide viimine peaks muutma elukeskkonna Haljala vallas paremaks ning seeläbi meelitama valda uusi inimesi. Haljala valla arengukava 2021-2030 rakendamine toimub koostöös kõigi valla elanike ja organisatsioonidega ning tegevuste rahaline katmine toimub läbi Haljala valla eelarvestrateegia.

TEGEVUSKAVA 2022 – 2025

VALDKONNAD	Teostaja	Aasta
Haridus, kultuur ja sport		
Haljala Kooli ehitus ja Haljala kõstrimaja renoveerimine kooli- ja rahvaraamatukoguks	KOV, F	2020-2022
Koostöökeskuse loomine hariduse-ja sotsiaalvaldkonna tugispetsialistidele	KOV	2022
Võsu noortetoa ruumide laiendamine	KOV	2022
Võsu raamatukogu Mere tn 6	KOV	2022
Haljala noortekeskuse ruumide sisseseadmine Haljala rahvamajja	KOV	2022
Tatruse tervisepargi väljaarendamine	KOV, MTÜ	2022
Võsu Kooli rekonstrueerimine	KOV, F	2023+
Võsu lasteaia ehitus	KOV, F	2023+
Võsu spordihoone küttesüsteemi uuendamine	KOV, F	2022+
Rahvamajade, külamajade, seltsimajade, külatubade, külakeskuste renoveerimine	KOV	2022 – 2025
Haljala rahvamaja rekonstrueerimine	KOV, F	2025+
Haljala rekreatsiooniala II etapp (rahvamaja parkla, iluaed, jalutusteed)	KOV, F	2025+
Haljala aleviku korvpalliplatsi uuendamine vajalikes mõõtudes	KOV, F	2022+
Rannaklubi saali kaasajastamine	KOV, F	2022+
Tatruse sise- ja välilasketiiru rajamine	KOV, F, MTÜ	2022+
Tervishoiuteenused, sotsiaal ja turvalisus		
Kaasaegse perearstipunkti ehitamine Võsule (Mere tn 43)	ERA	2022
Turvakaamerate ja liiklustabloode paigaldamine Võsu ja Haljala asulate sissesõiduteedel	KOV	2021+
Maakasutus, taristu ja keskkond		
Haljala valla tänavavalgustuse uuendamine (Võsu, Käsmu, Võsupere, Vergi)	KOV, F	2020-2022
Liiklus-ja parkimiskorralduse kava koostamine	KOV	2022
Bussipeatuste kaasajastamine (bussiootepaviljonide paigaldamine ja valgustamine)	KOV, F	2022+
Haljala kalmistu ja kirikuaia ning Schuberti kabeli restaureerimistöde teostamine. Koostöö SA Haljala Kirik	KOV, F, ERA	2022+
Urniplatsi rajamine Haljala kalmistule	KOV	2023
Kalmistute andmete ja kaartide digitaliseerimine, kalmistuplaanide paigaldamine	KOV	2023+
Haljala aleviku maastiku- ja välimööbli kujunduse projekti rakendamine Haljala koolihoone ja rahvamaja ümbruses	KOV, F	2022+

Võsu aleviku keskosa ideekonkursi elluviimine	KOV	2025+
Võsu aleviku kanalisatsioonitrassi rajamine (Jõe tänava algusest kuni Kalda tänava ülepumplani)	KOV, F	ÜVK
Haljala aleviku Tallinna tn kanalisatsioonitrassi planeerimine ja rajamine	KOV, F	ÜVK
Võsu rannaala korrastamine roostumise ja liivaranna rohtumise takistamiseks	KOV, F	2022+
Haljala tiikide puhastamine	KOV, F	2022+
Ettevõtluskeskkond, turism, koostöö edendamine, külaliikumine ja kodanikuühiskond		
Valla keskuse asukoha arutelu algatamine	KOV	2022+
Haljala alevik Põllu tn piirkonna puhkeala	KOV, MTÜ, F	2022
Võsu väikesadama laiendamine	KOV, MTÜ, F	2023+

TEOSTATUD / TEOSTAMISEL 2021

TEGEVUS	Teostatud 2021	Teostamisel 2021
Haljala perearstipunkti renoveerimine ja kaasajastamine (katuse vahetus)	X	
Põdruse sotsiaalaja vee- ja kanalisatsiooni rajamine		2021
Võsu rannataristu projekti elluviimine (parkla, mänguväljakud, wc-d, pesemisvõimalused jm)	X	
Haljala aleviku Uus põik ja Sõstra tänava vee- ja kanalisatsioonitrassi planeerimine ja rajamine		2021
Haljala- Vanamõisa (Haljala aleviku Tallinna mnt kergliiklustee III etapp)	X	
Võsu Kingu - Simona kergliiklustee		2021
Haljala aleviku Uus põik tänava ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni ning tänava ja tänavavalgustuse rajamine	X	
Haljala Rahvamaja rekonstrueerimine (küttesüsteem)		2021
Valla noortekeskuste ühendamine	X	